

Profesor Józef Kocemba (1930–2008)

Twórca polskiej hipertensjologii wieku podeszłego

Udostępnione z prywatnego archiwum Prof. Kaliny Kaweckiej-Jaszcz

Profesor Józef Kocemba urodził się 10 marca 1930 roku. Studia na Wydziale Lekarskim Uniwersytetu Jagiellońskiego ukończył w 1954 roku. Działalność naukową i dydaktyczną rozpoczął już w czasie studiów, jako asystent w Zakładzie Anatomii Opisowej. Równocześnie, za względu na zainteresowania kliniczne, pracował jako wolontariusz, a następnie asystent w I Klinice Chorób Wewnętrznych (późniejszej Klinice Kardiologii Ogólnej), kierowanej przez prof. Leona Tochowicza. W trakcie pracy w Klinice wyspecjalizował się w zakresie chorób wewnętrznych, obronił rozprawę doktorską w 1966 roku, habilitował się w roku 1980, w 1992 roku uzyskał tytuł profesora medycyny. Tuż po habilitacji, desygnowany przez Uczelnię, zorganizował od podstaw Klinikę Geriatrii, która stanowiła pierwszy w Polsce kliniczny oddział geriatryczny prowadzący nauczanie geriatrii wśród studentów medycyny oraz zajmujący się szkoleniem podyplomowym w tej dziedzinie. W 1983 roku współorganizował jeden z pierwszych w Polsce Uniwersytetów Trzeciego Wieku. W latach 90. Profesor Kocemba dostrzegł konieczność zmiany w podstawowej opiece zdrowotnej i wspierał rozwój medycyny rodzinnej, a w prowadzonej przez siebie jednostce utworzył Pracownię Medycyny Rodzinnej i przekształcił Klinikę Geriatrii w Katedrę Gerontologii i Medycyny Rodzinnej. Po przejściu na

emeryturę w 2000 roku nadal był bardzo aktywny zawodowo, prowadząc zajęcia na Wydziale Nauk o Zdrowiu Uniwersytetu Jagiellońskiego oraz w Krakowskiej Wyższej Szkole Promocji Zdrowia, której Rektorem został w 2006 roku. Sprawował też funkcję Redaktora Naczelnego czasopisma „Gerontologia Polska”. Odszedł od nas w wieku 78 lat, mając nadal wiele planów, zamierzeń, pasji, których nie dane mu już było zrealizować.

Zainteresowania naukowe Profesora Józefa Kocemby skryształizowały się w trakcie pracy klinicznej w Klinice Kardiologii Ogólnej, gdzie prowadzono badania nad chorobą nadciśnieniową. Pierwsze publikacje dotyczyły stosowania heksametonium w leczeniu nadciśnienia oraz rozbieżności między obrazem dna oka a stanem chorego wyrażonym okresami choroby nadciśnieniowej według klinicznej klasyfikacji L. Tochowicza. Także jego rozprawa doktorska i praca habilitacyjna dotyczyły problematyki nadciśnieniowej. W wyróżnionej ministerialną nagrodą pracy doktorskiej, zatytułowanej *Obciążenie dziedziczne, warunki środowiskowe i otyłość w chorobie nadciśnieniowej*, wykazał, że rozwój nadciśnienia pierwotnego warunkuje współwystępowanie u danej osoby obciążenia rodzinnego nadciśnieniem ze stresującymi warunkami życia, natomiast obciążenie tylko jednym czynnikiem znamienne rzadziej

prowadzi do hipertonii. Praca habilitacyjna z 1980 roku dotyczyła badań nad zapobiegawczym i leczniczym postępowaniem w chorobie nadciśnieniowej w świetle aktualnych potrzeb i możliwości. Tuż po habilitacji wraz z młodym zespołem nowopowstałej Kliniki Geriatrii Profesor prowadził badania naukowe dotyczące zagadnień kardiologii geriatrycznej, metabolizmu osób w starszym wieku, patofizjologii nadciśnienia tętniczego oraz procesu starzenia. Badania te zaowocowały wieloma opracowaniami oryginalnymi, przeglądowymi z zakresu epidemiologii, profilaktyki oraz terapii chorób w wieku podeszłym, w tym przede wszystkim nadciśnienia tętniczego. Naturalną kontynuacją badań epidemiologicznych prowadzonych wcześniej z inicjatywy Pana Profesora na terenie miasta Krakowa wśród osób do 69. roku życia było przeprowadzenie takiej obserwacji u osób starszych. Pod kierunkiem Profesora w 1985 roku zainicjowano pierwsze w Polsce prospektywne badania epidemiologiczne wśród osób powyżej 70. roku życia. Wyniki, zaprezentowane podczas III Zjazdu Europejskiego Towarzystwa Nadciśnienia Tętniczego w Mediolanie w 1993 roku, wzbudziły zainteresowanie profesorów A. Amery'ego oraz J. Staessena z Uniwersytetu w Leuven, którzy rozpoczęli właśnie wielośrodkowy program *Systolic Hypertension in Europe* (Syst-Eur) leczenia izolowanego nadciśnienia skurczowego u osób w wieku podeszłym. Profesor J. Kocemba został koordynatorem programu na terenie Polski. Był to pierwszy program europejski z zakresu nadciśnienia tętniczego realizowany w Polsce. Podczas realizacji programu Syst-Eur nawiązano także współpracę z prof. C. Bulpittem z Wielkiej Brytanii, dzięki czemu Polskę zaproszono również do udziału w realizacji programu *Hypertension in the Very Elderly Trial* (HYVET), poświęconego leczeniu nadciśnienia u osób po 80. roku życia. Ukoronowaniem badań nad nadciśnieniem w starszym wieku była monografia wydana pod redakcją Profesora o tytule *Nadciśnienie w wieku podeszłym — było to pierwsze takie opracowanie na terenie Polski*.

Profesor Józef Kocemba należał do grona założycieli i pierwszych członków Polskiego Towarzystwa Nadciśnienia Tętniczego (PTNT). Był współorganizatorem, członkiem komitetów naukowych i wykładowcą Zjazdów PTNT, promując zagadnienia kardiologii geriatrycznej. W 1993 roku wspólnie z prof. K. Kawecką-Jaszcz opracował stanowisko PTNT dotyczące nadciśnienia w wieku podeszłym opubliko-

wane w czasopiśmie „Polskie Archiwum Medycyny Wewnętrznej”. Aktywnie uczestniczył w opracowaniu kolejnych wytycznych PTNT dotyczących postępowania w nadciśnieniu tętniczym, a szczególnie w przygotowaniu pierwszych wytycznych z zakresu nadciśnienia dla lekarzy rodzinnych. W uznaniu zasług dla polskiej hipertensjologii PTNT nadało mu tytuł Członka Honorowego.

Profesor Józef Kocemba był zaangażowany nie tylko w rozwój polskiej hipertensjologii, ale także polskiej gerontologii i geriatrii oraz medycyny rodzinnej. Działając aktywnie w wielu towarzystwach naukowych, sprawował funkcję przewodniczącego Krakowskiego Oddziału Polskiego Towarzystwa Gerontologicznego, Zarządu Głównego Sekcji Geriatrycznej Polskiego Towarzystwa Lekarskiego, wiceprzewodniczącego Krakowskiego Oddziału Polskiego Towarzystwa Kardiologicznego oraz członka Komisji Rewizyjnej Zarządu Głównego PTNT. Organizował wraz z zespołem współpracowników Zjazd Polskiego Towarzystwa Gerontologicznego czy pierwsze kongresy Medycyny Rodzinnej. Był także współautorem programów specjalizacji w zakresie geriatrii i medycyny rodzinnej.

Od 1972 roku działał także w Komisji Nauk Medycznych Oddziału Polskiej Akademii Nauk w Krakowie, w tym szczególnie aktywnie w Zespole Badań Miażdżycy oraz Komisji Patofizjologii Klinicznej. W 1985 roku w ramach Komisji Nauk Medycznych utworzono Zespół Gerontologii Klinicznej, którego kierownictwo powierzono Profesorowi Józefowi Kocembie. W kolejnych latach Profesor aktywnie promował tematykę geriatryczną podczas konferencji naukowych Komisji Nauk Medycznych czy posiedzeń Zespołu Gerontologii Klinicznej.

Profesor Józef Kocemba opublikował ponad 300 opracowań naukowych, podręczników, skryptów oraz opracowań edukacyjnych i oświatowych. Pod redakcją Profesora powstały jedne z pierwszych polskich podręczników geriatrycznych, a zagadnienia geriatryczne zaczęły być uwzględniane także w podręcznikach kardiologicznych. Profesor pełnił funkcję promotora dziesięciu przewodów doktorskich, był opiekunem jednej habilitacji oraz recenzentem w licznych przewodach doktorskich, habilitacyjnych i postępowaniach o tytuł profesora.

W uznaniu osiągnięć w dziedzinie geriatrii i nadciśnienia został wybrany członkiem honorowym nie tylko PTNT, ale i Słowackiej Akademii Nauk oraz Polskiego Towarzystwa Gerontologicznego, Kolegium

Lekarzy Rodzinnych, Kolegium Lekarzy Specjalistów Geriatrii. Przez kilkanaście lat piastował funkcję redaktora naczelnego czasopisma „Gerontologia Polska”. Został odznaczony Oficerskim i Kawalerskim Krzyżem Orderu Odrodzenia Polski i Złotym Krzyżem Zasługi, otrzymał kilka Nagród Naukowych Ministra Zdrowia i zespołową Nagrodę Naukową „Miasta Krakowa”.

Profesor Józef Kocemba był znakomitym nauczycielem i wychowawcą. Przez długie lata prowadził nauczanie propedeutyki interny studentów Wydziału Lekarskiego i Stomatologii, wprowadził nauczanie geriatrii do programu studiów Wydziału Lekarskiego, prowadził wykłady z zakresu chorób wewnętrznych i geriatrii dla studentów Wydziału Pielęgniarstwa CM UJ i Akademii Wychowania Fizycznego w Krakowie. Wyszkolił wielu specjalistów z zakresu chorób wewnętrznych oraz geriatrii, w tym kierowników klinik oraz ordynatorów oddziałów internistycznych i geriatrycznych. Przez wiele lat pełnił funkcję konsultanta w zakresie chorób wewnętrznych w wojewódz-

twie nowosądeckim, a następnie geriatrii w województwie małopolskim. Przez kilkadziesiąt lat uczył także w Szkole Pielęgniarskiej, prowadząc zajęcia z zakresu anatomii, fizjologii i chorób wewnętrznych.

Profesor był bardzo silnie związany z ziemią rodzinną. Jego pasją były wędrowki po terenach Beskidu Małego. Nie dotyczyły one wyłącznie odwiedzania pięknych zakątków turystycznych, ale pasjonowało go także poznawanie ludzi zamieszkujących te tereny. Pasja społecznikowska zaowocowała jego długoletnią działalnością na rzecz zdrowia ludności tego rejonu. Nawiązał współpracę z miesięcznikiem „Nowiny Andrychowskie” i przez 10 lat, co miesiąc, przygotowywał opracowanie poruszające różnorodne aspekty promocji zdrowia.

Profesor był wspaniałym lekarzem klinicystą, humanistą, człowiekiem wyrozumiałym, opiekuńczym, o wyjątkowym, zawsze pełnym empatii stosunku do chorych.

Dr hab. n. med. Barbara Gryglewska, prof. UJ